

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ІЗ СІМЕЙ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В сучасних складних соціально-політичних та економічних умовах в Україні, коли продовжуються бойові дії в Донецькій і Луганській областях, десятки тисяч людей змушені покинути свої домівки і тимчасово переміститися в інші регіони нашої держави. На сьогоднішній день ситуація складна тим, що протистояння триває, що посилює тривожні настрої в суспільстві, страхи, розчарування і вимагає адекватної роботи працівників як психологічної служби так і соціальних педагогів.

Особливо вразливою групою вважаються діти із соціально незахищених категорій, сім'ї, члени яких загинули або були поранені в ході трагічних подій, сім'ї військовослужбовців, які стають внутрішніми мігрантами. Надзвичайної уваги потребують діти із сімей, в яких загинули їхні рідні, друзі і знайомі.

Все це вказує на необхідність соціально-психологічного захисту і допомоги як дітям і окремим людям, так і цілим соціальним групам. Соціальним педагогам необхідно знати про такі сім'ї, своєчасно надавати необхідну допомогу.

Проблему психологічної і педагогічної допомоги дітям та молоді, які перебували в умовах конфліктного періоду досліджували вітчизняні та зарубіжні дослідники: Н.Бочкор, О.Зелеська, Л.Ковальчук, К.Левченко, І.Малкіна-Пих, Т.Репнова та ін.

Однак питання надання соціально-педагогічної допомоги дітям із сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах в умовах загальноосвітнього навчального закладу не стало предметом належного вивчення вітчизняних дослідників.

За визначенням Закону України «Про соціальні послуги», *складними* визначаються такі *життєві обставини*, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самостійно [1].

Сім'я, що перебуває у складних життєвих обставинах – це сім'я, яка втратила свої виховні можливості через виникнення таких умов, що порушують нормальну життєдіяльність одного або кількох членів сім'ї, наслідки яких вони не можуть подолати самостійно.

Статус жителів Криму, Донецької та Луганської областей, які переселяються в інші частини країни можна вважати внутрішньо переміщеними особами або вимушеними внутрішніми мігрантами, тому вони підпадають під статус сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Надання соціально педагогічної чи психологічної допомоги дітям, які опинилися у складних життєвих обставинах, в першу чергу, стосується зниження впливу чи виключення дітей із ситуації, що справляє травматичні впливи на особистість, створення простору безпеки, розширення уявлення про подолання наслідків стресу, посилення позитивних взаємин у сім'ї, чергування зайнятості та відпочинку, отримання підтримки, співпереживання, терапевтичної та корекційної допомоги, формування оновлених моделей поведінки в екстремальних умовах.

Соціальний педагог, керуючись статтею 3 Конвенції ООН про права дитини, у взаємодії із службою у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центрами реабілітації, притулками, кримінальною міліцією у справах дітей, опікунськими радами, вживає заходів для вирішення питань, які пов'язані із індивідуальною ситуацією дитини.

Основними напрямками надання соціально-педагогічної допомоги дітям із таких сімей є:

– формування знань у дітей, їх батьків та педагогічних працівників про ситуацію, що склалася. Особливо це стосується відстеження нових законів та нормативно-правових актів, які приймаються з метою захисту та допомоги особам у складних життєвих обставинах [2, 4]. Своєчасне донесення такої інформації до дітей, батьків та педагогічних працівників сприятиме зверненню по допомогу осіб, які її потребують, запобігаючи складним наслідкам перенесених подій.

– соціально-педагогічна допомога сім'ям вимушених переселенців у налагодженні соціальних зв'язків із місцевими закладами охорони здоров'я, працевлаштування, соціальних служб, закладами освіти;

– створення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчальному закладі та оптимізація змісту і форм просвіти педагогічних працівників і батьків із питань допомоги таким сім'ям;

– відвідання таких дітей за місцем проживання і вивчення умов їх життя, виховання і розвитку;

– забезпечення індивідуального супроводу учнів зазначених категорій та надання їм необхідної корекційної, реабілітаційної допомоги;

– залучення постраждалих дітей до участі в діяльності позашкільних навчальних закладів з метою створення умов для їхньої самореалізації та проведення спеціалістами корекційно-відновлювальної роботи з ними;

– недопущення своїми діями чи бездіяльністю вторинної травматизації дитини та, у разі потреби, перенаправлення дітей, батьків і педагогів до інших спеціалістів (психотерапевта, невролога та ін.) [3, с.8];

– робота з дітьми зазначених категорій під час літнього оздоровлення у таборах відпочинку, навчальних закладах, місцях тимчасового перебування;

– забезпечення взаємодії та співпраці з потрібними спеціалістами задля вирішення виникаючих проблем (установ охорони здоров'я, психотерапевтів, консультантів ПМПК, підрозділів служби з надзвичайних ситуацій);

– консультування батьків та вчителів щодо врахування особливостей таких дітей, зокрема: можлива низька навчальна успішність, складнощі з концентрацією уваги, пригнічений емоційний стан;

– залучення дітей до активного життя класу та школи, що дасть можливість швидше адаптуватися та знайти друзів;

– створення і застосування профілактичних програм, призначених для проведення занять з учнями та їх батьками, які можуть включати: заняття з розвитку комунікативних навичок в учнів, досягненні позитивних життєвих цілей, профілактики асоціальної поведінки з основами правових знань.

Отож соціально-педагогічна допомога дітям, що перебувають в складних життєвих обставинах в умовах загальноосвітнього навчального закладу сприятиме забезпеченню основних прав і свобод дітей, знаходженню ресурсів для задоволення їх потреб, успішній адаптації дітей в нових умовах, формуванню навичок поведінки особистості, яка орієнтується в реаліях соціокультурної динаміки, підготовлена до життя у сучасному світі.

Література:

1. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

2. Наказ Міністерства молоді та спорту, МОЗ, МОН, Міністерства праці, Міністерства транспорту, МВС та Держдепартаменту з питань виконання покарань від 14.06.2006 №1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0824-06>

3. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / [Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В. Залеська та ін]. – Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с.

4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_795.